

Kde domov můj?

Nejednoznačnost národní identity

VERZE GRAFICKY UPRAVENÁ
PRO LEPŠÍ ORIENTACI V TEXTU

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

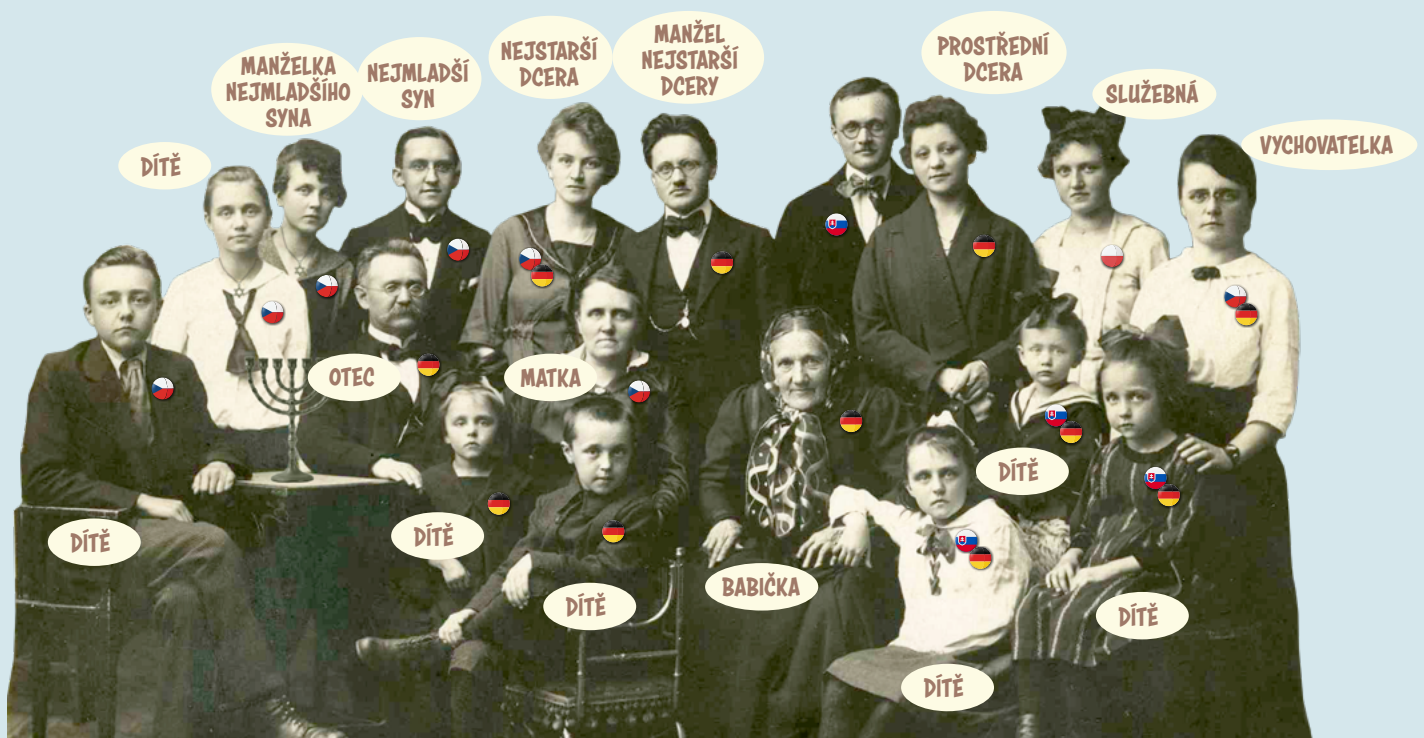
MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

 multikulturní
centrum
praha

Identita neboli sebepojetí.

Kdo jsem, odkud pocházím, kam patřím a kam směřuji?

Někdy je složité si na tyto otázky dokázat jednoznačně odpovědět, **identit** totiž každý z nás **může mít mnoho** a v minulosti to lidé neměli o nic jednodušší.

Jak se u nás němčilo

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Rozdělte se do skupin a přečtěte si ukázkou. Budete odpovídat na následující otázky.

1. Odkud rodina z ukázky pocházela?
2. Najdi tuto vesnici na současné mapě Česka. Kde leží?
3. Jakými jazyky se mluvilo ve vesnici?
4. Jakými jazyky mluvila rodina?
5. Proč otec začal mluvit německy vždy v sobotu?
6. Do jakého kostela chodila máma a proč?
7. Podle tvého názoru, bylo důležité umět na Brázdimsku mluvit německy?

V textu jsou použita také cizí slova:

šábes/šabat – posvátný den judaismu, slaví se od pátečního do sobotního večera a končí jím pracovní týden

v židovském kostele – v židovské modlitebně-synagoze (z řeckého syn-agó = přicházet dohromady, shromažďovat se)

Esterl, uzünden – Esterl bylo židovské jméno maminky. Věřící Židé měli vedle sekulárních jmen též jména pro náboženské účely (obdoba biřmovacích jmen u katolíků); od německého slova anzünden (rozsvítit), vztahuje se k rozsvícení šábesových svící, což je povinnost židovské ženy

židovský jargon – myšleno buď jidiš, jazyk východoevropských Židů odvozený od středověké porýnské němčiny, nebo „judentajč“ (od Juden Deutsch = židovská podoba němčiny ve střední Evropě)

Gut šábis – přání, pozdrav „dobrý šábes“

Gut vochn – přání dobrého týdne, v židovství začíná nový týden právě sobotním večerem a neděle se už bere jako první pracovní den

Unser Hargitt – náš Pánbůh

TEXT ČÁST 1

TEXT ČÁST 2

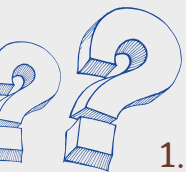
TEXT ČÁST 3

Jak se u nás němčilo (1. část)

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Německy umělo se v naší chalupě tolik, jako v ostatních brázdínských chalupách. Dostal-li otec z úřadu německé „písmo“, šel s ním, jako ostatní chalupníci, k panu učiteli, aby mu smysl „písma“ vyložil. My, děti, pokud jsme nepřišly do světa, uměly jsme navlas tolik německy, jako všechny ostatní děti ze vsi. Nejhuř z nás všech byla na tom s němčinou matka. Proto také (a také proto, že neměla patříčných šatů) nikdy nebyla v židovském kostele v Brandýse. Říkávala, do křesťanského kostela do Sluh že by mohla (o pohřbech tam také chodila), tam že by byla jako doma. Ale v židovském kostele v Brandýse, co že by sobě počala, kdyby na ni — příkladně — některá panička promluvila německy? A přece, přes tuto všeobecnou neznalost němčiny se u nás němčilo. To bylo takhle:

Otec sice lepších šatů také měl po skrovnu a německy se také s nikým patříčně nedorozuměl, ale měl v sobě pýchu sedmistrychového, brázdínského chalupníka, odvislého jen od své hroudy. Proto chodil neostýchavě mezi bohatší souvěřence a jediné soboty v roce nevynechal, aby nebyl v Brandýse v kostele. Tak se stalo, že nějaké to německé slovo z kostelních rozhovorů přece mu uvízlo v paměti. Pak u nás pravidelně nocovali žebraví židé, ti mluvili židovským jargonem a také od nich otec leckteré slovo pochytil. A tato slova pánů z kostela a žebravých židů tvořila otcovu zásobu němčiny.

1. Odkud rodina z ukázky pocházela?

2. Najdi tuto vesnici na současné mapě České republiky. Kde leží?

3. Jakými jazyky mluvila rodina?

4. Do jakého kostela chodila máma a proč?

Jak se u nás němčilo

(2. část)

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Po celých šest všedních dnů v týdnu neupotřebil otec ve své domácnosti z této železné zásoby slůvka ani jediného; jakmile však nastala sobota, vyrukoval se všemi od prvního do posledního. Na žádné nezapomněl. Matka byla mlčenlivou posluchačkou, ze svého nepřidala ani slova.

Podrobně sice pamatovala, co se před 40 a více lety v té které brázdímské chalupě přihodilo, ale z otcovy šábesové němčiny nepamatovala si do neděle ani slova. Všichni ostatní lidé z Brázdíma znali z otcovy šábesové němčiny více, než matka.

Každé to německé nebo jargonové slovo vyslovoval otec s takovou opravdovou zbožností, jako by stál v kostele před oltářem — a také matka každému takovému slovu naslouchala s posvátnou úctou. Jí snad byla ta slova náhradou za nikdy neslyšené a nikdy neviděné židovské bohoslužby v kostele.

Tato náhlá jazyková proměna nastávala u nás již v pátek večer. Po celý týden říkali si otec s matkou po brázdímsku: „táto a mámo“; od pátečního do sobotního večera přestali si tak říkat. Matka otce nejmenovala nijakž a otec matce po 24 sobotních hodin říkal: „Esterl“. Po židovsku se matka jmenovala totiž Esterl. (Pro celou vesnici až do své smrti byla „Baruškou“.) A tu v pátek večer, místo obvyklého: „Mámo, rozsvět!“ zaznělo z otcových úst slavnostně: „Esterl, uzünden!“ A pak už šla, až do soboty večera, obvyklá, nám dětem i matce nesrozumitelná (asi i otci málo srozumitelná) slova jedno za druhým jako kuličky na růžencové šňůře. Celý týden byl u nás pánbůh zcela obyčejným pánembohem, jakým byl v ostatních brázdímských chalupách, ale u nás v sobotu hrozně povýšil. Přes noc se stal z něho v otcových ústech: „Unser Hargitt“. Všedního dne ráno to znělo: „Mámo, snídat!“ V sobotu ráno: „Esterl, ubeisen!“ Všedního dne, když otec přicházel domů: „Pozdrav pánbůh!“ V sobotu, když přišel z kostela: „Gut šabis!“ A když večer v černém „lógru“ (ten „lógr“ představoval víno), rozlitém na stole, uhasínala hořící havdule, zaznělo z otcových úst zbožně poslední německé slovo: „Gut vochn!“ A hned na to po česku a hrozně všedně: „Mámo, rozsvět!“

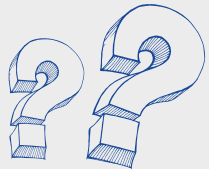
5. Proč otec začal mluvit německy vždy v sobotu?

Jak se u nás němčilo (3. část)

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

My, děti, znaly všechny tato slova jako otčenáš (ten jsme znaly dobře) a před ostatními brázdímskými kluky nemálo jsme se honosily svojí znalostí „němčiny“. Bylať také všechna tato slova duševním majetkem brázdímského dorostu. Na setkání zdravili se brázdímští kluci: „Pozdrav tě inzr hargitt“. U Šebestů, když některý kluk dlouho nešel k snídani, volali sourozenci: „Venco nebo Franto, ubeisen!“. Na pastvě, když Tonda měl zapálit hromadu suché nati, kde péci se měly brambory, volal na něj kamarád: „Tondo, uzünden!“. Ba stalo se kdysi, že Vlčkův Pepík přišel ze školy a na místě řádného, křesťanského pozdravu řekl: „Gut šabis“. Bylo to ve středu a Pepík dostal od táty pohlavek.

Takhle se němčilo u nás a takhle po nás němčila celá ves.

6. Jakými jazyky se mluvilo ve vesnici?

7. Podle tvého názoru, bylo důležité umět na Brázdímsku mluvit německy?

Sčítání lidu

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

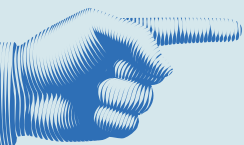

Státy pravidelně zjišťují, kolik obyvatel žije na jejich území, prostřednictvím tzv. **sčítání lidu**. Pravidelné sčítání lidu se na území Českých zemí provádí **od roku 1753**, kdy vládla **Marie Terezie**.

Nová Československá republika taktéž stála před výzvou zjistit, kolik obyvatel a jaké národnosti v ní žijí, a **první celonárodní sčítání proběhlo v roce 1921**.

SPOČÍTAT TO, TO MUSELO TRVAT VĚKY!

Zůstaňte ve skupinách

Představte si, že jste **úředníci v první československé republice** a podílíte se na **sčítání obyvatelstva roku 1921**. Vaším úkolem je **pomocť rodině vyplnit sčítací arch**.

Arch vyplňujte **společně** za celou skupinu.

Na vyplnění archu máte **10 minut**.

Po uplynutí 10 minut budete své výsledky prezentovat před třídou nebo si své výsledky vzájemně porovnáte mezi skupinami.

Sčítání lidu

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Steiner Samuel – manžel

pohlaví

rodinný stav

národnost

náboženské vyznání

Steiner Esterl – manželka

pohlaví

rodinný stav

národnost

náboženské vyznání

Steiner Hanuš – syn

pohlaví

rodinný stav

národnost

náboženské vyznání

Steiner Gabriell – syn

pohlaví

rodinný stav

národnost

náboženské vyznání

PROHLÉDNOUT DOBOVÝ POPISNÝ ARCH

Popisný arch

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Popisný arch.

Země Čechy
Soudní okres Brandýs nad Labem
Obec Brázdím
Osada (Městská čtvrť) _____

Ulice neb náměstí _____
Číslo domu { popisné (staré) 117
orientační (nové) _____
Jméno majitele domu Musil Antonín

Číslo bytu Popisná číslo osob v domě přítomných	Příjmení (jméno rodinné)	Jméno (křestní)	Příbuzenský nebo jiný poměr k majiteli bytu (při podnájmu k přednostovi domácnosti)	Pohlaví, zda mužské či ženské	Rodinný stav, zda 1. svobodný -á, 2. ženatý, vdaná, 3. ovdovělý -á, 4. soudně roz- vedený -á nebo rozloučený -á	Rodný den, (narozen -a)			Rodišťe: a) Rodná obec b) Soudní okres c) Země	Od kdy byli zapsáni osoba v obci?	Domovská příslušnost (e) Domovská obec (f) Soudní okres (g) Země) aneb státní příslušnost		
						dne	měsíc	roku					
1a	1b	2	3	4	5	viz návod § 4			6	7	8	9	10
1	Steiner	Samuel	manžel						a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy	1872	a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy		
2	Steiner	Esterl	manželka						a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy	1899	a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy		
3	Steiner	Hanus	syn						a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy	1898	a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy		
4	Steiner	Gabriel	syn						a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy	1901	a) Brázdím b) Brandýz n. Labem c) Čechy		

Národnost (mateřský jazyk)	Ná- boženské vyznání	Znalost čtení a psaní	Povolání						Poznámka
			Druh povolání	Postavení v povolání	Bližší označení závodu (pod- niku, ústavu, úřadu), v němž se vykonává toto povolání	Druh povolání	Postavení v povolání		
viz návod § 8	viz návod § 9	viz návod § 10	viz návod § 11	viz návod § 12	viz návod § 13	viz návod § 14			
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
		česká písař	Kamouščí promrzák		Slátní Sibřice Tělo-Mlýns				
		česká písař	vede domácnost	vede domácnost	domácnost majitel bytu		vedla domácnost	vedla domácnost	
		česká písař	pomahač domácnosti	výpomoc dětem v domácnosti	domácnost majitel bytu		pomahač v domácnosti	výpomoc dětem v domácnosti	
		česká písař	Kamouščí promrzák		Kamouščí Mlýnská Mláčkov				
		česká písař	pomahač domácnosti	výpomoc dětem v domácnosti	domácnost majitel bytu				

Zamyslete se:

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

1. Na základě jakých důvodů jste konkrétního rodinného příslušníka označili za Čecha/Česku, resp. Němce/Němku?
2. Myslíte si, že samotní členové rodiny měli jasno v tom, zda jsou Češi, Němci nebo primárně Židé?
3. Bylo vaše rozhodování jednoznačné?
4. Znáte nějaká slova, která běžně používáte a myslíte si, že jsou německého původu?

Sčítání lidu 1910 a 1921

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Prostudujte **graf** a **odpovězte na otázky**.

Na vypracování máte **10 minut**.

Své odpovědi budete následně sdílet s třídou.

PROHLÉDNOUT GRAF

1. Osa X znázorňuje jednotlivé národnosti a osa Y znázorňuje počet obyvatel těchto národností.

a) Ano

b) Ne

2. Celkový počet obyvatel je v obou sčítáních téměř stejný.

a) Ano

b) Ne

3. Němců bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.

a) Ano

b) Ne

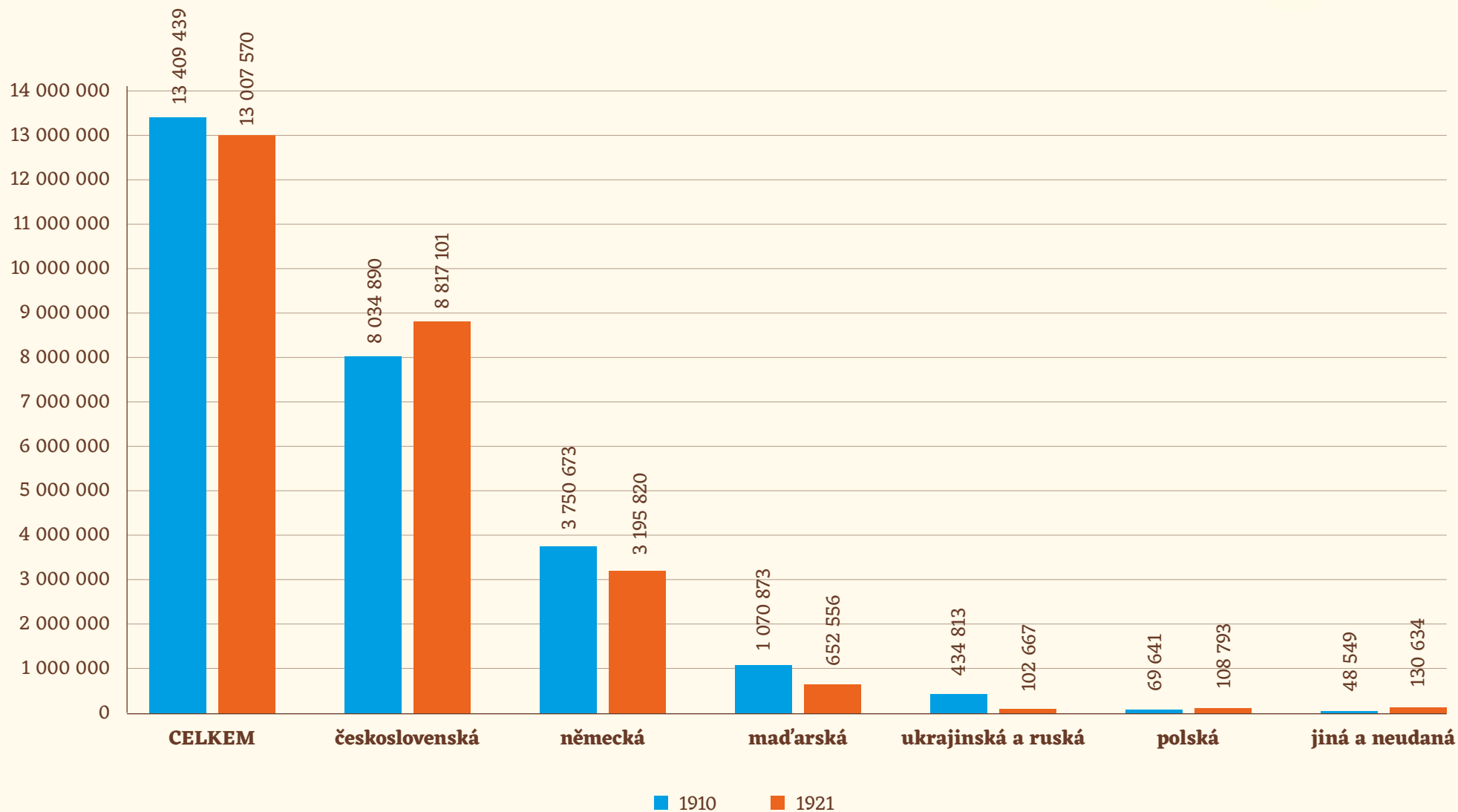
4. Čechoslováků bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.

a) Ano

b) Ne

Popisný arch

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

Zamyslete se:

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

1. Co si myslíte, že způsobilo rozdíl v počtu příslušníků jednotlivých národností, vzhledem k tomu, že celkový počet obyvatel je téměř stejný?
2. Jaký je rozdíl mezi národní identitou a občanstvím?
3. Je běžné, že lidé mění svoji národní identitu v průběhu života? Nebo že jich mají více?
4. Znáte někoho takového?

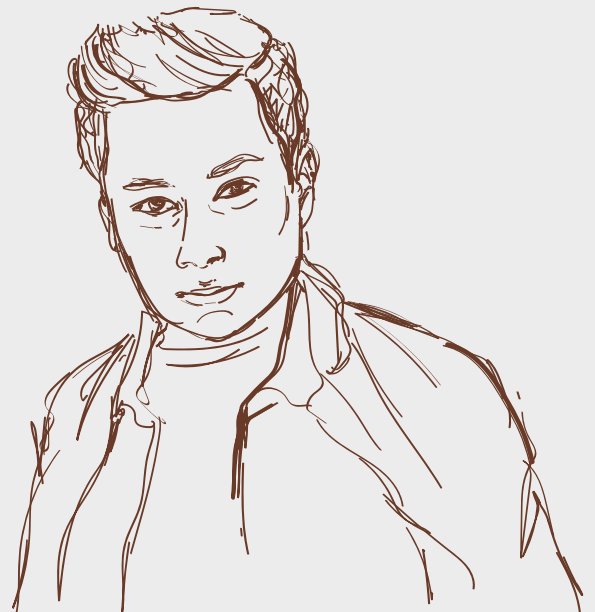
Přečtěte si příběh člověka, který se v průběhu svého života potýkal s problémem dvojího občanství a s multinárodností identity.

Je možné změnit svoji identitu v průběhu života?

Jaké důvody k tomu mohou vést?

V rozhovoru pro časopis Autor in

„Jsem prostě Čech se srdcem Frýdečáka. Vyrostl jsem tam, mám to tam rád a je to místo, které mi už nikdy nikdo neodpáře. Budu s ním spjatý, ať se přestěhuju kamkoliv. O tom, že začnu žít v Praze, jsem uvažoval spíš z praktických důvodů. Trochu mě ubíjí to neustálé pendlování a přejíždění. Samozřejmě že i k Japonsku budu mít kladný vztah napořád, už kvůli mamě. Kromě toho japonština je můj rodný jazyk a tamnímu jídlu se podle mě nevyrovná žádná gastronomie na světě.“

Mirai Navrátil

zpěvák a kytarista české popové kapely Mirai.

Jeho maminka je Japonka a otec Čech.

Zamyslete se:

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

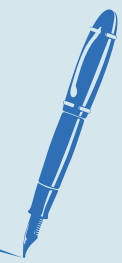
1. Znáš někoho dalšího ze současnosti nebo minulosti, jehož nebo jejíž národnostní identita nebyla jednoznačná?
2. Co podle Tebe dělá člověka příslušníkem nějakého národa?
3. Kým se cítíš být ty sám/sama?

Konec hodiny

Test

Líbila se ti hodina?

Test

Nejednoznačnost národní identity
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

1. Jaký je posvátný den judaismu?

- A) sobota
- B) neděle
- C) středa

2. Jakým způsobem stát získává přehled o národnosti svých občanů?

- A) z matriky
- B) ze sčítání lidu
- C) z občanského průkazu

3. Jak se určovala národnost v první československé republice?

- A) podle rodného/mateřského jazyka
- B) podle národnosti rodičů
- C) podle školy

1. Úvodní fotografie: Ateliér Hahn. [Fotografie]. Rodina Brožova. Dostupné na www.esbirky.cz, archiválie pod názvem: Rodina brožova. [10-9-2020]
2. Sčítací stroje: Autor neuveden. [Fotografie]. Fotografie k článku Sčítání lidu strojem ve státním úřadě statistickém v Praze. In: Světozor. Světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení. Praha: J. Otto, 1922, roč. 22, č. 14. str. 352. (13. 4. 1922)
3. Sčítací arch: Sčítací arch. [scan]. Dostupný na: <http://stripky.nase-koreny.cz/2018/04/patrani-po-predcich-10-dil.html> [6-9-2020] – upraveno
4. Graf: zdroj číselných údajů: Statistická příručka republiky Československé. Praha: Státní úřad statistický, 1920–1932, r. 1925, č. , s. 5. (část druhá: data retrospektivní)
5. Rozhovor s Miraiem Navrátilem. Článek Fanyňky na naše písničky i rodí. In: Autor in. Praha. OSA, 2018, r. 9, č. 2, str. 34.